



## ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΜΙΑΣ ΜΗΤΕΡΑΣ \*

Τῆς

ΣΟΦΙΑΣ ΜΑΥΡΟΕΙΔΗ-ΠΑΠΑΔΑΚΗ

Σε μέγλωσα ὕστερα, τὸς τρεῖς πρώτους μῆνες, σ' ἔξαψη πατριωτική. "Ὀλή ἡ μικρή μας Ἑλλάδα παραληροῦσε. Νικούσαμε, οἱ μικροὶ ἐμεῖς, τὸς μεγάλους. "Υστερα ἦρθαν οἱ μέρες τῆς ἀγωνίας. Κατέβηκαν οἱ πιὸ μεγάλοι ἀπ' τὸ Βορρᾶ, κι ἐμεῖς—τί νὰ γίνῃ;—διπλώσαμε τὰ φτερά μας. Θυμᾶμαι τὸς βομβαρδισμοὺς μὲ τὰ στούκας τῶν Γερμανῶν. Κάθε τόσο τῆ νύχτα, γλυκό μου ἀγόρι, μὲ φόβο νὰ διακόψω τὸν ὕπνο σου, κατέβραζα τὸ γαλάζιο κουνάκι σου στὸ ὑπόγειο. Σάπλωνα πλάι σου σκεπασμένη μὲ μιὰ κουβέρτα. Πολὺ πλάι σου, πὸν ἂν ἐρχόταν ἡ βόμβα, νὰ πᾶμε μαζί. "Ὁ πατέρας σου ἀγρυπνοῦσε κι ἐκεῖνος, καρδιοχτυπώντας, στὸ Ναύσταθμο. "Υστερα ἀντίκρισα τὴν προοπτικὴ νὰ σὲ μεγαλώσω μονάχη, γιατί ὁ πατέρας σου θάφευγε, ὅπως ὅλοι οἱ ναυτικοὶ μας, γιὰ τὴν ἐλεύθερη Κρήτη, ἡ πιὸ μακρὰ. Στὸ γράμμα πὸν τοῦστεῖλα τὴν μέρα πὸν ἦταν νὰ φύγῃ, θυμᾶμαι, τοῦλεγα: «Πρόσεχε τὴν ὑγεία σου, μὴν ξεχνᾶς πὼς σὲ περιμένει ὁ γιός σου». "Ἐγινε κάτι ἀπρόοπτο, κι ὁ πατέρας ἐμεινε μαζί μας. Καλὸ γιὰ μᾶς. Γιὰ κεῖνον; Δὲν ξέρω. Πεινᾶ μαζί μας, εἶναι ἀδύνατος καὶ τὸν συλλογιέμαι πολὺ. Τὸν τρώγει κι ἐκεῖνον ἡ ἀγωνία. Τὸ γάλα ἔχει φτάσει τίς τριακόσιες δραχμές. Ἐδνυχῶς δίνω ἕνα μάθημα στὴν κόρη τοῦ γαλατᾶ καὶ μᾶς τῶχει ἀφήσει 120. Φρέσκο βούτυρο δὲν ὑπάρχει, ἀγὸ θ' ἀρχίσουμε νὰ σοῦ δίνουμε σὲ λίγες μέρες καὶ βρῖσκεται δύσκολα: ἕκατὸν εἴκοσι δραχμές τὸ ἕνα! "Ἐχουμε δυὸ κόττες κι ἐλπίζω νὰ κάνουν ἀγὰ γιὰ τ' Ἀντωνάκι μου. Τοῦχω κρύψει λίγη ζάχαρη καὶ ρυζάκι καὶ στάρι, γιὰ πιὸ ὕστερα, πὸν

θὰ τρώῃ ψωμάκι. Τώρα παίρνει τὸ γάλα του σὲ κρέμα, τῆ μιὰ μὲ κόρν-φλάουερ καὶ μῆλο τριμμένο, τὴν ἄλλη μὲ γαλετίτσα. Τὸ μεσημέρι τοῦ κάνω χορτόσουπα μὲ ρυζάλευρο. Ἡ Παναγιὰ μοῦ τὸ φυλάει καὶ μεγαλώνει κανονικά. Τὸ θηλάζω ἀκόμα, πρωὶ καὶ βράδυ. Μὰ μεγαλώνει, ἀλήθεια, κανονικά; Περᾶσαμε ἕνα τρομερὸ ἐφιάλητ, μόλις τὸ παιδί ἔκλεισε τὸς τεσερεσιήμισυ μῆνες του. Μὰ ὄχι, δὲ θὰ μιλήσω τώρα γι' αὐτόν. Εἶναι πολὺ πρόσφατος, κι ἡ καρδιά μου ματώνει ἀκόμη. Ἡ Παναγιὰ μοῦ τὸ γλύτωσε τ' ἀγοράκι μου. Δέχομαι κάθε δοκιμασία. "Ἐταξα τὴ θυσία τῆς πιὸ ἀτομικῆς μου ζωῆς. Μὲ πόση χαρὰ θὰ τὴν ὑποστῶ! Μοῦ μένει τ' ἀγόρι μου, τὸ παιδί μου! Κι εἶναι μιὰ ὑπερπλοῦσια πληρωμὴ!

### Βράδυ τῆς ἴδιας μέρας

Πρὶν κλείσω ἀπόψε τὸ τετραῖδιο, ἄς θυμηθῶ τὴν ἐξέλιξή σου στοὺς ἔξη τελευταίους μῆνες. Στὸ τέλος τοῦ τέταρτου, ὅπως λένε καὶ τὰ βιβλία, κράτησες ὄρθιο πιὰ τὸ κεφάλι. Ἦταν μιὰ μέρα πὸν σ' ἔβαλα μπροῦντα στὸ κρεββατάκι. Ἀκούμπησες τὰ μικρὰ σου χεράκια κι ἀνασηκώθηκες, τεντώνοντας πρὸς τὰ πίσω τὸ κεφαλάκι. "Ἐνοιωσα τόση χαρὰ! Ἀπὸ τότε, στὸ κρεββατάκι, στὸν καναπέ, μόλις ἔπεφτες, στριφογύριζες πάντα καὶ σταματοῦσες σ' αὐτὴ τὴ στάση. Ἔτσι κοιμόσουνα καὶ τῆ νύχτα. Μάζευσες μάλιστα τὰ μικρὰ ποδαράκια καὶ τρούλωνες, σὰ βατραχάκι, τὸν πισινούλη. Φοβόμουνα στὴν ἀρχή, μὰ ὕστερα ἔμαθα πὼς ἔτσι κάνουν τὰ περισσότερα παιδάκια, κι ἡσύχασα. Ἦσουν πάντα ἀνήσυχο, ζωηρὸ κι εὐθυμο. Δὲν κοιμόσουν πολὺ, κι ὄλο στριφογύριζες κι ἀνασηκωνόσουν. Τὸς πέντε πρώτους μῆνες τὸ βάρος σου ἦταν

\* Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο τεῦχος.

κανονικό, μὲ τὸ παραπάνω μάλιστα. Ὑστερα πηγαινες πιὸ ἀργά, ὁμως ὄλο και προχωροῦσες. Ποτὲ δὲν ἦσαν πολὺ παχύ, κι ὁμως οἱ γιατροὶ μούλεγαν πάντα: «Θρέψις ἀρίστη». Δὲν δίνουν, φαίνεται, σήμερα σημασία στὸ πολὺ πάχος. Λίγο χλωμὸ στήν ἀρχή—κληρονομιά ἀπὸ τὴ γενιά τοῦ πατέρα—ἀπόκτησες ὕστερα χρώμα καλό, και τώρα, τὶς χειμωνιάτικες ἡλιοφώτιστες μέρες, καθὼς σ' ἔβγαζα συχνὰ περίπατο, τὸ ἡλιόκαμα ἔχει κάνει τριαντάφυλλα τὰ γλυκά μαγουλάκια σου. Ἐννιάμισιν μηνῶν τώρα, βαραίνεις 8.300 γραμμάρια. Ἴσως ὕστερεῖς, πάνω κάτω, μισὸ κιλό, γιατί μετὴν ὀδοντοφυΐα δὲν πῆρες βάρους μερικὲς ἑβδομάδες. Τὸ πρῶτο δοντάκι σου βγήκε μόλις συμπλήρωσες τοὺς ὀκτῶ μῆνες. Φούσκωναν ἀπὸ καιρὸ τὰ δοντάκια, κι ὄλο τὰ περιμέναμε. Ἀνησυχοῦσα λιγάκι, τ' ὁμολογῶ. Ὅμως εἶναι μόνο ἐνάμισιν μῆνας π' ἄρχισαν, και βγήκαν κι ὄλας πέντε δοντάκια. Ἀργήσες λίγο, μὰ τὰχες ἔτοιμα ὄλα μαζί. Τὰ πρῶτα μαργαριτάρια σου, χρυσόμον ἀγόρι! ἄς τὰ δῶ νὰ στολίσουν, ὀλόκληρο περιδέραιο, τὸ μικροῦτσικο, κωμικὸ στοματάκι σου. Ἄς τὰ δῶ ὕστερα, στὰ ἔξη σου χρόνια, νὰ πέφτουν και νὰ ξαναφυτρώνουν, κι ὦ, ἄς μὴν πέσουν τὸ ὕστερο πέσιμό τους πρὶν δῆς και σὺ νὰ φυτρώνουν τὰ πρῶτα μαργαριτάρια στὸ στόμα τῶν παιδιῶν τῶν παιδιῶν σου. Νὰ ὁ παππούλης σου τώρα, μὲ πόσο καμάρι τὸ λέει: «Μὴν ἔβγαλε τ' Ἀντωνάκι κανένα καινούργιο δοντάκι; Γιατὶ χτὲς βράδν ἔπесе ἕνα δικό μου».

#### Παρασκευή, 19 Δεκεμβρίου 1941

Βράδν 7 ἡ ὥρα. Ὑστερα ἀπὸ μιὰ φλυαρία ἀτέλειωτη, πὸν πλημμυρᾶ κάθε μέρα χαρὰ τὸ σπῆτι, ἔγειρες κουρασμένο στὸ κρεββατάκι σου κι ἐκοιμήθηκες. Φορεῖς τὴν κόκκινη πυτζαμούλα, πὸν τόσο ὠραία σου πάει, και κρατᾶς ἀκόμα στὸ χέρι τὸ κουταλάκι, πὸν δὲν ἐννοοῦσες νὰ παρατήσης, σὰν τέλειωσες τὸ φαγάκι σου. Σ' ἔγειρα ἀπαλὰ στὸ κρεββάτι, σὲ τύλιξα σὲ ζεστὰ σκεπάματα, σὲ σταύρωσα μετὴν εἰκονίτσα και, κλείνοντας τὴ λευκὴ κουνοπιέρα, σ' ἄφησα μοναχοῦλη στὴν κάμαρά σου. Ἡ γιαγιά λέει πὼς πιάνεται ἡ ψυχὴ της νὰ συλ

λογιέται πὼς εἶσαι μόνο σου σὲ σκοτεινὴ κάμαρα. Μὰ ἐγὼ ξέρω πὼς τὸ σκοτάδι δὲν ἔχει ἀκόμα καμμιά σημασία στὴν παιδικὴ σου ψυχὴ και πὼς ἐδουκλύνει τὸν ὕπνο σου. Τὴ νύχτα, ἡ ἐνδιάμεση πόρτα εἶν' ἀνοιχτὴ, κι ἡ Νίτσα κοιμᾶται δίπλα σου και σηκωνόμαστε, δυὸ και τρεῖς φορές, πότε ἐκεῖνη και πότε ἐγὼ, γιὰ νὰ σὲ σκεπάσουμε. Ἐξακολουθεῖς νὰ κοιμᾶσαι μπρούμυτα κι ὄλο σέρνεσαι πρὸς τὸ μαξιλάρι και ξεσκεπάζεσαι. Πολλὲς φορές τὸ μαξιλαράκι γίνεται στρωῶμα και τὸ πρῶι εἶναι ὀλόβροχτο. Στὶς ἔξη κάθε πρῶι, σὰ ρολογάκι κουρνιασμένο, ξυπνᾶς κι ἡ πρῶτη σου κραυγὴ εἶναι ἕνα χαρούμενο «κά». Εἶναι ἡ πρῶτη συλλαβὴ, πὸν πρόφερες καθαρά, πέντε μηνῶν πάνω κάτω. Ἐαφνιάστηκα ἕνα πρῶι νὰ σ' ἀκούσω νὰ χαιρετᾶς τὸ φῶς μ' ἕνα «κά». Ἀπὸ τότε—εἶναι πιά πέντε μῆνες σχεδὸν—ἔμαθες κι ἄλλες πολλὲς συλλαβές: «μπά, μπά, μπά», και «πά, πά, πά, πάπ», «ντέ, ντέ, ντέ», «κούϊ, κούϊ», ὁμως σὰν ἀκούσεις τὸν πρῶτο σου ἐκεῖνο φθόγγο, τὸ «κά», ἡ μορφὴ σου φωτίζεται ὄλη και ἡ φωνὴ σου παίρνει θριαμβευτικὸς τόνους, ὅταν τὸν ξαναλές. Ἐπρόσεξα πὼς τὴν κάθε μιὰ συλλαβὴ τὴ λές μετὴν ἰδιαιτερὴ της διάθεση. Θυμωμένο φωνάζεις «ντὰ ντὰ», ἐνθουσιασμένο «τάτα», χαρούμενο «κά» και συνέχεια «ντὶν ντὶν ντὶν», ὅταν ἔχης κέφι γιὰ φλυαρία. Στὴν ἀρχὴ νόμισα πὼς ὁ φθόγγος «κά», πὸν πρωτόπες, ἦταν ἡ μίμηση ἐνὸς τραγουδιοῦ «Κρὰ κρὰ κρὰ» πὸν σοῦλεγε ἡ Νίτσα. Ὅμως ἔμαθα πὼς κι ἄλλα παιδάκια τὸ λέν, κι ἔτσι νοιώθω πὼς ἦταν ἔκφραση κι ὄχι μίμηση, ἡ πρῶτη φωνητικὴ σου προσπάθεια, κατ' ἐῦθειαν ἀπὸ τὸν ἐσωτερικὸ κόσμο. Τώρα, δέκα μηνῶν πιά, μιμῆσαι και λόγια, και κινήσεις πρὸ παντός. Ἀνοιγοκλείς τὰ χερᾶκια κρᾶζοντας «ἕνα ἕνα», δηλαδή «ἔλα ἔλα», κάνεις «ματάκια» και στρογγυλεύεις τὸ στόμα, ρουφώντας στίς δυὸ ἄκρες τὰ μάγουλα. Θαρρῶ πὼς ἡ σκέψη σου ἄρχισε νὰ δουλεύη καλά. Δὲν ἦσαν ἀκόμη ὀκτῶ μηνῶν και κατάλαβες πὼς ὅταν τραβᾶς τὸ κορδόνι ἀνάβει ἡ λάμπα και πὼς στὸν καθρέφτη μέσα εἶναι ἡ ἴδια καινούλα πὸν κάθεται στὸ κρεββάτι. Τὴ γιαγιά στὴ φωτογραφία τὴν ξέρεις καλά, κι ὅ-

ταν μπαίνης στὴν κάμαρα της, μόλις σοῦ ποῦμε ποῦ εἶναι ἢ γιατί, γυρίζεις στὸν τοῖχο καὶ κάνεις χαρὲς στὴν εἰκόνα. Θὰ γίνης ἔξυπνο, ἴσως. Μὰ ὄχι, δὲ θέλω νὰ γίνης πολὺ ἔξυπνο. Τρέμω τὴν κάθε ὑπερβολὴ πού δὲν ἔχει σχέση μὲ τὴ γαλήνη. Δὲν πρέπει βέβαια ποτὲ νὰ περιορίζω—οὔτε καὶ μὲ τὴ σκέψη μου κἂν—τὸν προορισμό σου. Νὰ γίνης ὅ,τι καλύτερο θέλει ὁ Θεός. Μὰ ἐγώ, περισσότερο κι ἀπὸ δόξα ἀκόμη κι ἀπὸ τιμὴ κι ἀρετὴ, γυρεύω γιὰ σένα τὴν εὐτυχία. Νὰ μὴ μ' ἀκούσης, νὰ μὴν ἐπηρεαστῆς, ἂν, μεγαλωμένο, διαβάσης μιὰ μέρα αὐτὰ τὰ λόγια. Εἶναι ἐγωισμὸς μητρικῆς καρδιάς. Νὰ γίνης πρῶτα καλός, νᾶχης ἕνα σκοπὸ ἀνθρωπιστικὸ στὴ ζωὴ, νὰ δικαιώσης τὸν ἐρχομό σου σ' αὐτὸ τὸν κόσμον. Ἡ εὐτυχία θάχῃ ἀξία μόνο ἂν εἶναι συνέπεια ἐνὸς τέτοιου προορισμοῦ.

**Πέμπτη, 25 Δεκεμβρίου 1941**

Τὰ πρῶτα Χριστούγεννά σου, ἀγόρι μου. Χτές, στὶς 24 τοῦ μηνός, ἔκλεισες δέκα μῆνες. Τὰ πρῶτα Χριστούγεννα τῆς ζωῆς σου, μικρὸ Ἑλληνόπουλό μου, κι εἶναι Χριστούγεννα σκλαβωμένα. Δὲν ἔχει κουραμπιέδες

τὸ σπίτι, οὔτε χαρὰ ἢ καρδιά. Μιὰ εὐχὴ μόνο σιγονιθουρίζει ὁ ἕνας στὸν ἄλλο: «Καλὴ λευτεριά!», «Καὶ τοῦ χρόνου ἐλευθεροί!». Κι ἐσύ, δυὸ χρόνων σχεδὸν τότε, νὰ βγῆς μὲ τὰ πρῶτα τρεμάμενα βήματά σου στὸ δρόμο μὲ μιὰ μικρὴ γαλανόλευκη σημαϊούλα στὸ χέρι. Σὲ καμμιά δεκαπενταετία χρόνια,—ἂν θέλῃ ὁ Θεός νὰ σὲ χαρίσῃ στὴ φτωχὴ μανούλα,—μαθητῆς Γυμνασίου, θὰ μαθαίνης γιὰ τὴν ἱστορικὴ αὐτὴ ἐποχὴ, πού, ὕστερα ἀπὸ ἕνα λαμπρὸ μεσουράνημα τοῦ ἑλληνικοῦ μεγαλείου, ξαναζήσαμε τὸ 21.

Πῶς νὰ κρατήσῃ ἡ Ἱστορία σου ὄλες τοῦτες τὶς λεπτομέρειες; Πῶς νὰ πῆ γιὰ τὸ καρδιοχτύπι τῆς μάννας, πού τρέμει, μέρα τὴ μέρα, ἂν θὰ μπορέσῃ, καθὼς φωντῶνει ὄλο καὶ πιὸ πολὺ ἢ πεῖνα, νὰ μεγαλώσῃ τὸ σπλάχνο της; Θὰ μπορέσῃ νὰ πῆ γιὰ τὰ παιδάκια, πού ὄλο χλωμαίνουν γιὰ τὸς λείπει, μέρες ὀλόκληρες, τὸ ψωμάκι; Ἡ Ἱστορία χαράζει γραμμές, διαγράμματα μόνο. Μὰ οἱ φωτοσκιάσεις, τὰ ζωντανὰ σχήματα, τῆς ξεφεύγουν. Ἄς ἦταν νὰ τὰ κρατοῦσα ἐγώ, ὄλα τούτα, γιὰ χάρη σου, μέσα στὶς λίγες αὐτὲς σελίδες...

(Συνεχίζεται)

## ΔΙΑΤΙ ΤΟΣΗ ΑΔΙΑΦΟΡΙΑ;

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Σ.Ε.Μ.Α., συνεπὲς πρὸς τοὺς τεταγμένους, διὰ τοῦ Ἰδρυτικοῦ αὐτοῦ Νόμου, σκοποῦς, ἐν οἷς καὶ ὁ τῆς καταβολῆς πάσης δυνατῆς φροντίδος διὰ τὴν ἐνημέρωσιν τῶν ἀσκουσῶν τὸ ἐπάγγελμα Μαιῶν ἐπὶ τῶν νέων προόδων τῆς Μαιευτικῆς Ἐπιστήμης, ἐζήτησε καὶ ἐπέτυχε παρὰ τῶν Διοικήσεων τῶν Μαιευτηρίων «Μαρίκα Ἡλιάδῃ» καὶ «Ἀλεξάνδρῃ» τὴν δωρεὰν χορήγησιν στέγης καὶ τροφῆς εἰς Μαίας ἐξ ἀπάσης τῆς Χώρας, ἐπιθυμούσας νὰ μετεκπαιθεθοῦν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ παρελθόντος θέρους. Καίτοι τοῦτο ἐγκαίρως ἐγνωστοποιήθη ὑπὸ τοῦ Σ.Ε.Μ.Α. ἀπὸ τῶν στηλῶν τοῦ περιοδικοῦ «Ἐλευθώ» καὶ δι' ἄλλων μέσων, καὶ προσεκλήθησαν αἱ Μαῖαι νὰ ἐπωφεληθοῦν τῆς εὐκαιρίας διὰ νὰ συμπληρώσουν τὰς ἐπὶ τῆς ἐπιστήμης των γνώ-

σεις, ἐν τούτοις οὐδεμίαν ἀπολύτως προσήλθε πρὸς μετεκπαίδευσιν. Τὸ σημειώνομεν μετ' ἀπογοητεύσεως, διότι τὸ γεγονός τοῦτο δεικνύει ἀδιαφορίαν τῶν Μαιῶν διὰ τὰς νεωτάτας κατακτήσεις τῆς ἐπιστήμης των, ἄνευ τῶν ὁποίων δυσχερὲς ἀποβαίνει εἰς αὐτὰς ἡ ἀσκησις τοῦ ἐπαγγελματός των· συνιστῶμεν δ' ἐκθύμως εἰς τὰς Μαίας ὅπως ἄλλοτε δράττωνται προθύμως τοιούτων εὐκαιριῶν πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐπιστημονικῆς καταρτίσεώς των, τοσοῦτω μᾶλλον καθ' ὅσον τοιαῦται εὐκαιρίαι δωρεὰν μετεκπαιδεύσεως εἰς οὐδένα ἐπιστημονικὸν κλάδον προσφέρονται. Εἶναι κρίμα ὅτι αἱ Μαῖαι τῆς Ἑλλάδος δὲν ἐπωφελοῦνται τοιούτων εὐκαιριῶν, ὅταν ἄλλοι ἐπιστήμονες ὑποβάλλωνται εἰς σοβαρὰς δαπάνας διὰ τὴν μετεκπαίδευσίν των.

Τὸ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΟΥ Σ.Ε.Μ.Α.